

HALV SKADE – eller totalt havari

Fifty-fifty ordningen hedder den mest markante nyskabelse i Filmloven der blev vedtaget i foråret. Den har foreløbig resulteret i 'Den røde tråd', 'En afgrund af frihed' og 'Walter og Carlo'. Senere kommer 'Jydekompaniet' og 'Pallesen og Pilmark'. Er det dansk films fremtid?

af Dan Nissen

1. maj i år trådte nye den filmlov endelig i kraft efter flere års forsinkelse og evindelige udskydelser pga. skiftende regeringer og kulturministre. Men nu er den der. Uden de store ændringer. Dvs. een markant ændring er der, og den er så markant at den helt kan vende op og ned på dansk films image. Biografudbuddet af danske film ser nemlig ud til i de kommende år at ville ændre sig så radikalt, at den kulturelle fane, der i hvert fald formelt har været ført frem når man har talt dansk film og filmstøtte, fremover vil være sværere at få øje på. Kritikere af den forhenværende lov, eller rettere af administrationen af den, kan pessimistisk og med rimelig grund hævde, at nu har man endelig ført loven á jour så den passer til det der har været virkeligheden i flere år.

Fifty-fifty ordningen hedder den markante nyskabelse, der er resultatet af producenternes længe nærede ønske om at komme om ved 'dørvogterne', dvs. de filmkonsulenter som de private konsulenter har følt sig overflødiggjorte af. I realiteten har konsulentssystemet fungeret sådan, at ingen producent har sat en film, ja bare et manuskript, igang uden at en konsulent var blevet hørt. 'Producenterne har følt sig til fals for konsulenterne', siger Filminstitutts direktør Erik Crone, der godt forstår hvorfor producenterne har følt deres identitet mere eller mindre udvisket.

Ordnningen går i al sin enkelhed ud på, at hvis en producent møder op med et færdigt projekt med budget og det hele grydeklart, så kan han få halvdelen af omkostningerne betalt af Filminstituttet. Der er ingen kvalitetsvurdering, ingen snavsede konsulentfingre, blot en vurdering af om økonomien ser ud til at hænge sammen og om man skønner at filmen kan blive færdiggjort indenfor de opstillede rammer. Der kan gives offentlig tilskud op til 3.5 mio kr.

Den røde tråd – hvis der er en.

De gode gamle dage

Da film blev et anliggende for støttepolitik, var branchens situation den, at der stadig blev produceret en række folkelige film, der kunne løbe rundt uden støtte. Støttepolitikken blev derfor naturligt formuleret som en støtte til de film der ikke kunne forventes at have branchens interesse: smalle film, eksperimenterende film og film på et kulturelt og kunstnerisk niveau som ikke ville tiltale de producenter der først og fremmest så filmproduktion som en forretning.

Sådan har det ikke været i mange mange år. Selv den sidste film i den ellers folkekære serie om *Olsen Banden* har ikke kunnet løbe rundt uden offentlig støtte, og siden har der kun været ganske få film der har set dagens lys uden. Et par af dem er produceret af Ragner Grasten, der har profileret sig som leverandør af vandede vittigheder hængt på stribe og kaldt en spillefilm, ofte med populære TV-stjerner som centralt trækplaster.

Resultatet af den tidligere eksisterende filmlov, der på papiret var formuleret som en kunststøttelov, har været, at

dansk film har produceret en række film, der uanset deres kvaliteter eller mangel på samme, har været tænkt som kunstneriske film. Branchen, dette mærkelige dyr, må have opfattet dette som et af problemerne i dansk film, som een af årsagerne til at biografbesøgstallene er faldet og faldet. Flere folkelige film, har nødskriget lydt, og derfor er dette nye element i filmloven da også i vejledningen præciseret som en ordning der skal tilgodese film der forventes at have et stort publikum – altså film der kan holde liv i biograferne og de øvrige hjul i branchen.

Kunststøtteloven er altså blevet en industrilov, en branchestøttelov.

Færre penge til konsulentfilm

Samtidig er bevillingerne til dansk filmproduktion blevet øget, men alt i alt er resultatet, at der fremover er færre penge til rådighed for den kunstneriske voksen-film, for nu at bibeholde den skelnen der er i loven hvor der tales om børnefilm.

Regnestykket ser sådan ud: Der vil i 1990 være afsat ca. 78 mio kr. til filmformål. Men en pæn del heraf er øremærkede. 50%-ordningen sætter sig på 18 mio, det europæiske samarbejde (Eurimages) på knap 1 mio, en Nordisk fond til samproduktioner m.m. æder godt 3 mio, kopifonden, der skal investere i et større antal kopier af populære film og dermed altså hjælpe de betrængte biografer får 1 mio. I alt altså 23 mio. Til rest er der 52 mio hvoraf 25% af det samlede beløb – altså 17 mio er øremærket til at blive investeret i børne- og ungdomsfilm. Således er der kun 35 mio til det formål der var det oprindelige i hele arbejdet med at skabe en filmlov overhovedet: støtten af kunstnerisk og kulturelt værdifulde film.

Det er igen baggrunden for, at Filminstituttet fremover klarer sig med een konsulent i stedet for to. Havde man to

ville pengesækkens størrelse betyde, at de hver kunne sætte 2-3 film i værk på årsbasis. Erik Crone mener, at konsulenternes villighed til at eksperimentere ville være mindre, hvis de kun kunne sætte et par film i værk. Ved kun at have en konsulent der skal forestå det samlede voksenfilm-output, vil der nok være større motivation for at tage en chance med en film, siger Crone. I branchen ser man dog også et problem i indskrænkningen: får man et nej, er der ingen anden at vende sig til, ikke en anden chance, ikke andre øjne til at vurdere. Der hviler unægteligt et stort ansvar på den enlige konsulent.

Stor filmnation

For producenterne var 50%-ordningen åbenbart ventet med længsel. Knap var der åbnet for pengeposen før de stod i kø. De 18 mio forslog ikke, så instituttet har taget hul på næste års bevilling, således at der nu i alt er garantier ude på 24 mio til forventede publikumsvenlige film. Og kø er der stadig væk, så der er allerede lagt billet ind på næste års finanslovsbevilling.

Pludselig har de hensygnende branche altså fundet 25 risikovillige millioner at putte i 50% film. 7 film er i produktion, foruden de film der er igang under de andre støtteformer. Resultatet er en katastrofal overophobning af film i dette efterår. 11 danske film er premiere-sat fra 22. september og frem til jul – hvorefter det fortsætter med 5-6 film i første kvartal af 1990. 17 danske film på et halvt år, hvor der normalt har været omkring 10 premierer på et år. Hvis alle skal spille sig ind betyder det at der skal sælges omkring 6 mio billetter til danske film. I 1988 blev der solgt knap 2 mio. Sagt på en anden måde, betyder det, at dansk film, der normalt tegner sig for omkring 20% af de solgte billetter, nu skal op på over halvdelen af antallet af solgte billetter.

Samtidig kan man konstatere, at de film som nu produceres lægger sig helt i kølvandet på den nye type folkekomedie der blev igangsat med *Walter og Carlo*, og at den type film har solgt et støt dalende antal billetter. Mens *Op på fars hat* solgte 1 mio billetter, solgte *W&C opus 2* kun 600.000, ligesom *Jyde-kompagniet*. Foreløbig er tallet landet på 250.000 billetter til *Elvis Hansen – en samfundshjælper*. Og det er jo tal der kun kan glæde, hvis man altså interesserer sig for film som andet end forretning.

Om 'Den røde tråd' kunne Det Fri Aktuelt d. 4. november berette, at den i 3. spilleuge havde spillet for en tom sal ved en eftermiddagsforestilling i en af premierebiograferne i København. I

dag, 10 dage efter, spiller filmen kun i een af de oprindelige københavnske premierebiografer og har i perioder været skåret ned til kun to aftenforestillinger. Efter 2 uger, kunne Det Fri Aktuelt videre oplyse, havde kun 10.000 københavnere fundet at de ville bruge tid og penge på den første film efter den nye 50%-ordning. Og kurven var stejlt faldende idet 9.000 af de 10.000 havde set filmen i den første uge, mens kun knap 1.000 havde set den i anden. Efter 3 uger i 30 biografer landet over har kun 60.000 danskere fundet vej til denne film og det er ikke engang halvdelen af hvad der er nødvendigt for at filmen skal blot løbe rundt økonomisk. Det er altså ikke kun pressen der gav filmen fingeren.

Så alle kan se at den er rivende gal, at der er nogen der kommer til at brække nakken. 'Alle er enige, men indbyrdes kan de ikke blive enige', siger Erik Crone. 'De tror alle på at den der kommer først er den der først tjener pengene, og alle tror at det er de andre der vil brække nakken. Så derfor vil ingen vente med premieren på deres film. Ved at vente mister de også deres producentidentitet. Producenterne opfatter jo sig selv som igangsættere og idemænd, som projektmagere. De kan ikke bryste sig af filmpriser og flotte anmeldelser, de kan kun bryste sig af at have set rigtigt på det rigtige tidspunkt, og altså lave en film der tjener penge.'

Man kan så under sig over, at fantasien tilsyneladende har været så stækket, at alt tegner til at vi får en række ombæring af samme historie, efter samme koncept: man tager et par kendte navne, nogle ideer fra TV-sketches, og hæfter det sammen under benævnelsen 'en spillefilm'. Hertil siger Erik Crone, at det ikke har været muligt for Filminstituttet

at gøre andet. 'Den nye lov har været den liberale branches ønske. Den eneste fornuftige konsekvens må så være, at lade tingene ske som branchen ønsker det, altså lade de film komme frem som branchen vil producere og når man vil producere dem.'

'Man kan sige, at Danmark i øjeblikket leger en stor international filmnation', siger Crone. 'Internationalt i de store lande, har branchen jo altid produceret et stort antal underholdningsfilm, en mindre gruppe kunstneriske film, og så de sjældne få der er både underholdende og kunstneriske'. Erik Crone mener også det i høj grad kan diskuteres om det har været grødefuldt for dansk film, at man i de sidste 10-15 år kun har skullet producere kunstneriske film. Men tilbage på filminstituttet sider den enlige konsulent Georg Metz og administrerer det system han har kaldt en ruinhob efter den nye lov. Til Information har han udtalt, at det kom helt bag på ham, 'at man ved at opbygge fifty-fifty-ordningen bevidst svækkede konsulent-institutionen'. Det er den institution der har grundlagt dansk films p.t. internationale succeser som *Pelle Erobreren* og *Babettes gæstebud*. Det er samtidig nogle af de få film man i det hjemlige landskab har kunnet kalde både kunstnerisk og underholdende.

Håbet har man som bekendt lov at have, og man kan håbe på, at filmproducenterne hurtigt vil indse, at det er økonomisk selvmord for i hvert fald en del af dem at være så fantasiløse som de foreløbige fifty-fifty-film tegner til. Så nøjsomme er det danske biografpublikum forhåbentlig ikke. Men indtil videre kan det konstateres, at det der engang blev kaldt for verdens bedste filmlov nu er historie. Nu er det blevet en branche-støttelov.

En afgrund

De fire unge hovedkræfter i *Alle elsker Debbie* prøver nu kræfter med filmmediet. TV-stykket var slemt, men dette er værre! En ungdomsfilm, der lefter for de unges pengepung ved brug af tidens 'rigtige' musiknavne og reklamefilmæstetik. Det ville nu være synd og skam, om de unge spildte penge og dyrebar tid på denne film – at de ikke gør det, burde filmen være indforstået med, idet et af de begavede budskaber i den er: 'Spild ikke tiden!'

En afgrund af frihed er ufrivillig komisk – uden at være morsom; og den er ufri-

villig parodisk – uden at være en parodi. Replikkerne udtales deklamatorisk og lyder mere som en første læseprøve end som et færdigt produkt. *Indholdet* af replikkerne topper al banalitet, al den stund det overhovedet er muligt at høre, hvad der bliver sagt: Lydmixningen er elendig – stumfilm med underlægning af terrorstøj. Dodo and the Dodos ville få et sagsanlæg på halsen, hvis det ikke netop var deres egen *Sømand af verden*, de havde plagieret. Maren Pust

En afgrund af frihed. Danmark 1989. I: Peter Eszterhas. M: Efter en roman af Bo Green Jensen. F: Tom Elling. K: Thomas Gislason. Mu: Dodo and The Dodoes og Moonjam. Medv.: Christine Skou, Jeppe Kaas, Anne Herdorf, Jørn Lendorph.